

**ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕЖИМУ
НАДЗВИЧАЙНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ СИТУАЦІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТУ
ПРОТИДІЇ БІОТЕРОРИЗМУ**

В даній статті проведено дослідження правового забезпечення адміністративно-правового режиму надзвичайної екологічної ситуації, матеріально-правового та процесуального порядку. З'ясовано, що сьогодні в Україні діє низка чинних нормативно-правових актів щодо забезпечення адміністративно-правових режимів надзвичайної ситуації та надзвичайної екологічної ситуації, які застосовуються у боротьбі з біологічним тероризмом. Встановлено, що відповідні нормативно-правові акти, спрямовані на введення на окремій адміністративній території дії адміністративно-правового режиму надзвичайної екологічної ситуації, не є стандартними, з огляду на наявність специфічних адміністративно-правових ознак, також і конституційно-правових. Було зазначено, що процедури оголошення окремої території зоною надзвичайної екологічної ситуації носять адміністративно-правовий, управлінський характер, однак є безпосередньо пов'язаним з обмеженням прав людини і громадянина. Зроблено акцент на процесуальному порядку оголошення відповідної адміністративної території зоною надзвичайної екологічної ситуації, зокрема, оголошення відповідної адміністративної території зоною надзвичайної екологічної ситуації здійснюється шляхом підписання Указу Президента України за ініціативою Ради національної безпеки і оборони України або за поданням Кабінету Міністрів України, який в свою чергу затверджується Верховною Радою України. Подальша процедура передбачає затвердження Указу про оголошення окремої території зоною надзвичайної екологічної ситуації Парламентом в період до двох днів, з моменту внесення звернення Голови держави. Протягом цього ж терміну, відповідно до ст. 83 Конституції України Верховна Рада України збирається без скликання і голосує відповідно до звернення. Звернено увагу на необхідність невідкладного доведення до відома Парламенту Президентом держави факту видання указу про введення адміністративно-правового режиму надзвичайної екологічної ситуації. Це говорить про наявність системи стримувань та противаг, що проявляється у неможливості прийняття указу про введення адміністративно-правового режиму надзвичайної екологічної ситуації одноосібно. Зроблено висновок про необхідність спростування процедури введення в дію адміністративно-правового режиму надзвичайної екологічної ситуації в межах негайної протидії біологічному тероризму, за умов загрози надзвичайно швидкого поширення небезпечних штамів вірусів.

Ключові слова: адміністративно-правовий режим, зона надзвичайної екологічної ситуації, надзвичайна екологічна ситуація, надзвичайна ситуація, правове забезпечення адміністративно-правового режиму надзвичайної екологічної ситуації.

В данной статье проведено исследование правового обеспечения административно-правового режима чрезвычайной экологической ситуации, материально-правового и процессуального порядка. Выяснено, что сегодня в Украине действует ряд действующих нормативно-правовых актов по обеспечению административно-правовых режимов чрезвычайной ситуации и чрезвычайной экологической ситуации, которые применяются в борьбе с биологическим терроризмом. Установлено, что соответствующие нормативно-правовые акты, направленные на введение в отдельной административной территории действия административно-правового режима чрезвычайной экологической ситуации, не являются стандартными, учитывая на-

личие специфических административно-правовых признаков, также и конституционно-правовых. Было отмечено, что процедуры объявления отдельной территории зоной чрезвычайной экологической ситуации носят административно-правовой, управленческий характер, однако является непосредственно связанным с ограничением прав человека и гражданина. Сделан акцент на процессуальном порядке объявления соответствующей административной территории зоной чрезвычайной экологической ситуации, в частности, объявления соответствующей административной территории зоной чрезвычайной экологической ситуации осуществляется путем подписания Указа Президента Украины по инициативе Совета национальной безопасности и обороны Украины или по представлению Кабинета Министров Украины, который в свою очередь утверждается Верховной Радой Украины. Дальнейшая процедура предусматривает утверждение Указа об объявлении отдельной территории зоной чрезвычайной экологической ситуации парламентом в период до двух дней с момента внесения обращения Главы государства. В течение этого же срока, в соответствии со ст. 83 Конституции Украины Верховная Рада Украины собирается без созыва и голосует в соответствии с обращением. Обращено внимание на необходимость безотлагательного доведения до сведения Парламента Президентом государства факта издания указа о введении административно-правового режима чрезвычайной экологической ситуации. Это говорит о наличии системы сдержек и противовесов, которая проявляется в невозможности принятия указа о введении административно-правового режима чрезвычайной экологической ситуации единолично. Сделан вывод о необходимости опровержения процедуры введения в действие административно-правового режима чрезвычайной экологической ситуации в пределах немедленной противодействия биологическому терроризму, в условиях угрозы чрезвычайно быстрого распространения опасных штаммов вирусов.

Ключевые слова: административно-правовой режим, зона чрезвычайной экологической ситуации, правовое обеспечение административно-правового режима чрезвычайной экологической ситуации, чрезвычайная ситуация, чрезвычайная экологическая ситуация.

This article examines the legal support for the administrative and legal regime of an emergency environmental situation, substantive and procedural order. It has been found out that a number of current legal acts are in force in Ukraine today to ensure the administrative and legal regimes of emergency and environmental emergency that are applied in the fight against biological terrorism. It is established that the relevant normative legal acts aimed at introducing in a separate administrative territory the administrative and legal regime of an emergency environmental situation are not standard, due to the presence of specific administrative and legal features, as well as constitutional legal ones. It has been stated that the procedures for declaring a particular territory an area of emergency are administrative, administrative, but directly related to the restriction of human and citizen's rights. Emphasis is placed on the procedural procedure for declaring the respective administrative territory a zone of emergency ecological situation, in particular, declaring the respective administrative territory a zone of emergency ecological situation is carried out by signing the Decree of the President of Ukraine on the initiative of the National Security and Defense Council of Ukraine, or upon submission of the Cabinet of Ministers of Ukraine, which in turn approves. The further procedure involves the approval of the Decree declaring a separate territory a zone of emergency ecological situation by Parliament within a period of up to two days, from the moment of the submission of the President's request. During the same period, in accordance with Art. 83 of the Constitution of Ukraine The Verkhovna Rada of Ukraine shall convene without convening and vote in accordance with the appeal. Attention was drawn to the need to immediately inform the President of the state of the fact of issuing a decree on the introduction of administrative and legal regime of emergency environmental situation. This indicates the existence of a system of checks and balances, which is manifested in the inability to adopt a decree on the introduction of administrative and legal regime of emergency environmental situation alone. The conclusion was made about the necessity to simplify the procedure for

the introduction of an administrative and legal regime of an ecological emergency within the limits of immediate counteraction to biological terrorism, in the face of the threat of extremely rapid spread of dangerous virus strains.

Key words: *administrative-legal regime, emergency ecological situation, emergency, legal support of administrative-legal regime of emergency ecological situation, zone of emergency ecological situation.*

Основний Закон покладає на нашу державу обов'язок забезпечення прав людини і громадянина, що також визначені рядом міжнародних нормативно-правових актів, зокрема Загальною декларацією прав людини [1]. Не виникає сумнівів, що до основних прав людини відносяться також екологічні права, а саме право на сприятливе навколишнє середовище, адже з огляду на те, що саме воно є єдиним можливим для життя середовищем існування людини як біологічного виду.

Сьогодні в Україні складається не найбезпечніша екологічна обстановка, виною якої є і розвиток науково-технічного прогресу, що дозволяє використовувати надзвичайно шкідливі хімічні речовини та сполуки, збільшення виробництва тих чи інших товарів, що потребує підвищення рівня енергії, що прямо залежна від використання мінеральних ресурсів, спалення яких завдає непоправимих наслідків природному середовищу. Глобальне потепління, емісія парникових газів, озонові дірки, забруднення земель, річок та повітря з часом роблять планету все менш пристосованою до життя. Окремим викликом екологічним правам людини виступає загроза біологічного тероризму, що може підступно вражати найбільш незахищені сфери суспільного, економічного та екологічного життя громадян.

Безпосереднім завданням держави та її органів сьогодні виступає забезпечення національної безпеки України, важливою частиною якої є екологічна безпека. Задля її реалізації держава створює та використовує механізми, спрямовані на попередження, припинення злочинних, протиправних проявів, а також на боротьбу з негативними екологічними наслідками, що були спричинені як від проявів біологічного тероризму, шляхом поширення небезпечних штамів вірусів, але і що були викликані природними катастрофами техногенного характеру. Одним з основних механізмів боротьби з наслідками проявів біологічного тероризму виступає запровадження адміністративно-правового режиму надзвичайної екологічної ситуації. З огляду на це буде правильним здійснити дослідження правового забезпечення адміністративно-правового режиму надзвичайної екологічної ситуації як інструменту протидії проявам біологічному тероризму.

Правове забезпечення надзвичайних адміністративно-правових режимів досліджувалося такими вченими-адміністративістами як: В. Авер'янов, О. Бандурка, А. Басов, Ю. Битяк, А. Васильєв, І. Голосніченко, В. Зуй, С. Ківалов, Т. Коломоєць, М. Корнієнко, А. Комзюк, С. Кузніченко, Т. Мінка, С. Петков, М. Тищенко тощо. Говорячи про дослідження деяких аспектів забезпечення протидії терористичним проявам, в першу чергу біологічному тероризму слід згадати таких вчених-правників: О. Деміховська, В. Ємельянов, Я. Кондратьєв, В. Ліпкан, С. Нетесов, Ю. Новохатній, В. Світа, Л. Третьякова та ін. Проте, водночас слід зазначити, що дослідженню питань правового забезпечення адміністративно-правового режиму зони надзвичайної екологічної ситуації як інструменту протидії біотероризму достатньої уваги не приділялося, що свідчить про актуальність обраної теми дослідження.

Говорячи про правове забезпечення адміністративно-правового режиму зони надзвичайної екологічної ситуації як інструменту протидії біотероризму в першу чергу слід дослідити нормативно-правовий масив, яким регулюється його запровадження. Так, сьогодні в Україні діє низка чинних нормативно-правових актів щодо забезпечення адміністративно-правових режимів надзвичайної ситуації та надзвичайної екологічної ситуації, що застосовуються у боротьбі з біологічним тероризмом, а саме: Закон України «Про зону надзвичайної екологічної ситуації»; Закон України «Про правовий режим надзвичайного стану» [2]; Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» [3]; Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про встановлення режимів підвищеної готовності та надзвичайної ситуації» від 26.01.2015 р. [4] та інші нормативно-правові акти, які приймаються на виконання вказаних законів.

Зазначеними нормативно-правовими актами визначаються ряд важливих положень, що стосуються: - правового регулювання відносин, виникаючих під час здійснення надзвичайних заходів, що спрямовані на захист життя та здоров'я людей та нормалізацію екологічного стану на території зони надзвичайної екологічної ситуації; - визначення порядку встановлення правового режиму зони надзвичайної екологічної ситуації, його організаційного, фінансового та мате-

ріально-технічного забезпечення, у тому числі відповідного режиму використання, охорони та відтворення природних ресурсів; -встановлення порядку залучення юридичних та фізичних осіб до участі у надзвичайних заходах на території зони та відшкодування вартості виконаних ними робіт [5] тощо.

Закон України «Про зону надзвичайної екологічної ситуації», зокрема визначає поняття «зона надзвичайної екологічної ситуації» як оголошена місцевість, на адміністративній території якої вводиться особливий адміністративно-правовим режим за наявності відповідних умов, до яких відносить:

- суттєве перевищення рівню гранично допустимих норм показників якості навколишнього природного середовища, визначених законодавством;

- спричинення реальної загрози життю та здоров'ю великої кількості людей або заподіяння суттєвої матеріальної шкоди юридичним, фізичним особам чи навколишньому природному середовищу внаслідок надмірного забруднення навколишнього природного середовища, руйнівного впливу стихійних сил природи чи інших факторів;

- негативні зміни, що виникли у навколишньому природному середовищі на значній території, які не вбачається за можливе усунути без застосування надзвичайних заходів зі сторони держави, або ж такі, що значним чином обмежують чи виключають можливість проживання населення і провадження господарської діяльності на відповідній території;

- стрімке підвищення рівня захворюваності серед населення, що є наслідком негативних змін у навколишньому природному середовищі. Зоною надзвичайної екологічної ситуації може оголошуватися відповідна територія держави [5]. Оголошення відповідної адміністративної території зоною надзвичайної екологічної ситуації здійснюється шляхом підписання Указу Президента України за ініціативою Ради національної безпеки і оборони України або за поданням Кабінету Міністрів України, який в свою чергу затверджується Верховною Радою України. Однак, слід зазначити, що процесуальний порядок оголошення «зони» є дещо складнішим, і складається з сукупності стадій. І в першу чергу відбувається підготовка даного адміністративно-правового акту.

Справді, зі стадії підготовки управлінського акту щодо оголошення окремої адміністративної території зоною надзвичайної екологічної ситуації починається сам процес прийняття акту, якому слідує його прийняття, набуття юридичної сили, продовження, та скасування. Вказані стадії можна визначити як адміністративно-правові процедури [6, с. 221].

Зосереджуючи увагу на першій стадії прийняття адміністративного акту підготовки, слід зазначити, що вона, в свою чергу включає ряд підстадій, а саме: готування акту, його прийняття та оприлюднення [7].

Однак серед правників існують також й інші думки, стосовно стадійності, зокрема науковці говорять про необхідність розуміння етапів прийняття акту з дещо абстрактнішої, розширеної точки зору, що включає в себе більш повний перелік стадій, або етапів прийняття. На думку вчених слід виокремлювати такі стадії:

- визначення необхідності та своєчасності винесення акту, діяльність щодо підготовки проекту акту;

- подання проектного документу до розгляду компетентним органом державної влади;

- обговорення та внесення коректив у проект адміністративного акту;

- винесення рішення щодо прийняття або відхилення управлінського акту з його подальшою реєстрацією;

- доведення адміністративного акту до відома компетентних органів [8, с.122].

Водночас слід зазначити, що нормативно-правові акти спрямовані на введення на окремій адміністративній території дії адміністративно-правового режиму надзвичайної екологічної ситуації не є стандартними, з огляду на наявність специфічних адміністративно-правових ознак, також і конституційно-правових з позиції обмеження прав людини на період дії надзвичайного стану, на відповідній адміністративно-територіальній одиниці.

При спробі комплексного дослідження правового забезпечення процесуального порядку оголошення окремої території зоною надзвичайної екологічної ситуації слід звернутися в першу чергу до чинного законодавства, що його закріплює.

Як вже зазначалося раніше оголошувати адміністративно-правовий режим надзвичайного стану, або режим надзвичайної екологічної ситуації, так саме, як і режим військового стану оголошуються безпосередньо головою держави, однак за відповідними процесуальними рішеннями, що йому передують. Про це прямо говорить норма Конституції України, а саме п.п. 20, 21 ст. 106 Конституції України [9], ч. 1 ст. 5 Закону України «Про правовий режим надзвичайного

стану» [2], ч. 1 ст. 6 Закону України «Про зону надзвичайної екологічної ситуації» [5] ч. 1 ст. 5 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» [10]. Оголошення адміністративно-правового режиму надзвичайної екологічної ситуації Президентом відбувається у формі Указу.

Якщо голова держави достроково припиняє повноваження, право на оголошення адміністративно-правового режиму переходить до голови Уряду, до якого переходять обов'язки Президента України, до обрання нового про що говорить ст. 112 Основного Закону України. Винесення указу щодо запровадження надзвичайного екологічного стану, відповідно до ст. 106 Конституції України у разі відсутності Президента України потребує його підписання з боку Голови уряду та міністра, що буде відповідати за виконання акту.

Подальша процедура передбачає затвердження Указу про оголошення окремої території зоною надзвичайної екологічної ситуації Парламентом в період до двох днів, з моменту внесення звернення Голови держави. Протягом цього ж терміну, відповідно до ст. 83 Конституції України Верховна Рада України збирається без скликання і голосує відповідно до звернення. Це говорить про необхідність невідкладного доведення до відома Парламенту Президентом держави факту видання указу про введення адміністративно-правового режиму надзвичайної екологічної ситуації.

Процесуальний порядок винесення указу про введення надзвичайного екологічного стану регулюється Положенням «Про Положення про порядок підготовки та внесення проектів актів Президента України», що є затвердженим Указом Президента України № 346/93 від 20.09.1993 року з подальшими змінами та доповненнями [11]. Положення покладає зобов'язання підготовки проекту указів Президента України на: Кабінет Міністрів України, міністерства та інші центральні органи державної влади в межах власної компетенції, Голову Секретаріату Президента України, Радників Президента України, інші структурні підрозділи Секретаріату Президента України [11].

Окрім того, ст. 6 Закону України «Про зону надзвичайної екологічної ситуації» передбачає альтернативу внесення пропозиції щодо оголошення адміністративного режиму надзвичайної екологічної ситуації на окремій території Радою національної безпеки і оборони України та Урядом України [5].

З огляду на проведення дослідження правового забезпечення адміністративно-правового режиму надзвичайної екологічної ситуації, матеріально-правового та процесуального порядку слід вказати, що процедура оголошення окремої території зоною надзвичайної екологічної ситуації носить адміністративно-правовий, управлінський характер, однак є безпосередньо пов'язана з обмеженням прав людини і громадянина. Окрім того, проведення дослідження демонструє наявність системи стримувань та противаг, що проявляється у неможливості прийняття указу про введення адміністративно-правового режиму надзвичайної екологічної ситуації одноосібно. З аналізу видно, що вказане рішення проходить ряд етапів та затвердження рядом державних інституцій у чітко визначеному характері.

Однак, на нашу думку, у випадку проявів біологічного тероризму, коли загроза надзвичайно швидкого поширення небезпечних штамів вірусів буде реальною, вищезазначена процедура буде лише сприяти розповсюдженню епідемії. З огляду на це, у рамках протидії небезпечним проявам біологічного тероризму слід розробити спрощену процедуру оголошення адміністративно-правового режиму надзвичайної екологічної ситуації на окремій адміністративній території.

Список використаних джерел:

1. Загальна декларація прав людини Прийнята і проголошена резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015.
2. Про правовий режим надзвичайного стану: Закон України від 16 березня 2000 року. № 1550-III /Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2000. №23. Ст. 176.
3. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25 червня 1991 року. № 1264-XII /Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1991. № 41. Ст. 546.
4. Про встановлення режимів підвищеної готовності та надзвичайної ситуації: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 26.01.2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/47-2015-p>.
5. Про зону надзвичайної екологічної ситуації: Закон України від 13 липня 2000 року. № 1908-III / Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2000. № 42. Ст. 348.
6. Кузніченко С. О. Процедури введення, продовження та скасування надзвичайних адміністративно-правових режимів в Україні. Форум права. 2009. № 2. С. 220–232.

7. Про порядок офіційного оприлюднення нормативно-правових актів та набрання ним чинності: Указ Президента України від 10.06.1997 р. № 503/97. URL: <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/503/97>.

8. Бандурка А. М., Административный процесс: учеб. [для высш. учеб. завед.] / А. М. Бандурка, Н. М. Тищенко. К. : Літера ЛТД, 2001. 336 с.

9. Конституції України / Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1996. № 30. Ст. 141.

10. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 травня 2015 року № 389-VIII / Відомості Верховної Ради (ВВР). 2015. № 28. Ст. 250.

11. Про Положення про порядок підготовки та внесення проектів актів Президента України: Указ Президента України від 22.11.2006. № 970/2006. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/970/2006>.

УДК 007:304:08

ЛИСЕНКО В.В.

БЛОГ ЯК СКЛАДОВА СУЧАСНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ

Статтю присвячено дослідженню поняття блогу як інформаційного ресурсу. Розкрито наукові підходи до визначення блогу як електронного щоденника, веб-сайту. Зазначено, що залежно від змісту інформації, яка розміщена в блозі, у автора можуть виникати права інтелектуальної власності, а також обов'язки щодо дотримання авторських прав інших осіб. Наведено класифікацію блогів за різними критеріями. Визначено основні функції блогосфери, серед яких інформаційна, комунікативна, освітня, охоронна, функція соціалізації та громадського контролю, оціночна.

Ключові слова: блог, блогосфера, веб-сайт, автор, інформація, інформаційний ресурс.

Статья посвящена исследованию понятия блога как информационного ресурса. Раскрыты научные подходы к определению блога как электронного дневника, сайта. В зависимости от содержания информации, размещенной в блоге, у автора могут возникать права интеллектуальной собственности, а также обязанности по соблюдению авторских прав других лиц. Проведена классификация блогов на основании разных критериев. Определены основные функции блогосферы, среди которых: информационная, коммуникативная, образовательная, охранная, функция социализации и общественного контроля, оценочная.

Ключевые слова: блог, блогосфера, веб-сайт, автор, информация, информационный ресурс.

The article is devoted to the study of the concept of a blog as an information resource. Scientific approaches to the definition of a blog as an electronic diary, site are disclosed. Depending on the content of the information posted on the blog, the author may have intellectual property rights, as well as obligations to respect the copyrights of others. Blogs are classified according to different criteria. The main functions of the blogosphere, among which are: information, communication, educational, security, the function of socialization and public control, estimated.

Key words: blog, blogosphere, website, author, information, information resource.